

Åk: 1-3.
Ämne: Biologi.
Tema: Vatten.

1 Fena på svenska hajar

2 Visste du att det vimlar av hajar på Västkusten? En av dem är brugden, som faktiskt är världens näst största haj. NO-bladet lär dig allt om svenska hajar.

3 Text Linus Bladh Foto Chris Gotschalk/Wikipedia commons

Skurkar på film
Många människor är rädda för hajar – helt i onödan! Bara cirka 10 människor om året dör i haj-attacker. Det kan jämföras med malariamyggan, som dödar två miljoner människor varje år! Rädslan kan bero på att det gjorts många skräckfilmer om hajar. I den animerade filmen "Hajar som hajar" från 2004 får de till och med spela gangsters!

4 BARA VALHAJEN ÄR STÖRRE än den mäktiga brugden, som blir omkring 10 meter lång och väger 4 ton. Kanske är detta den haj du har störst chans att få syn på eftersom den äter plankton simmande vid ytan. Men det finns fler som gömmer sig i djupet. Bland annat blåkäxan, en riktig sötnos som bara blir omkring 45 centimeter lång. Den jagar på ner till 700 meters djup! På undersidan finns lysorgan som ger ifrån sig ett svagt grönt sken. Forskarna vet inte varför, men kanske har det med fortplantningen att göra.

6 FAKTA

Här kan du se hajar

Vilda hajar är svåra att få syn på. Men på de här ställena finns de i akvarium.

- Aquaria vattenmuseum på Djurgården i Stockholm.
- Universeum i Göteborg.
- Kolmårdens tropikarium utanför Norrköping.

TIPS Sveriges vanligaste haj, som tyvärr ändå är utrotningshotad (Hajmuggen). Det blir omgivande för någon som inte är spaning i ämnet. Det handlar om att briljera med sina kunskaper utan att göra dem tillgängliga. Svåra ord och sammanhang måste förklaras (om en haj som i texten ovan åter plankton bör begreppet förklaras). En tidningstext i det här formatet är sällan längre än 2 500 tecken (inklusive blanksteg). Hur ska skribenten disponera texten? Det enklaste är att börja med det mest spännande/dramatiska. Ett knep kan vara att eleven testat att först muntligen berätta om sitt ämne för en kompis.

1. RUBRIK
Ska locka till läsning – alla knep är tillåtna! Ordvitsar, rim, allitteration. Får gärna anspela på bilden ("Här kommer hajar!" eller "Se upp för gaphalsen!"). Ord laddade med action och spänning är alltid bra

2. INGRESS
Kort text som på ett spännande och sammanfattande vis ska leda in läsaren i texten. Två till fyra meningar kan vara lagom. Vad i texten kommer att locka målgruppen? Det ska lyftas fram här!

3. BYLINE
Skribentens och fotografens/illustratörens namn.

4. BRÖDTEXT
Här presenterar skribenten sina resultat och gör dem be-

både kul och utmanande. Bilden ska illustrera textens ämne, men även locka till läsning. Ett alternativ för den som är mindre skrivvan kan vara att välja en bild först, och låta den inspirera till textens vinkel.

6. FAKTARUTOR/TILLÄGG
Korta texter som bryts ut och läggs intill brödtexten, exempelvis "tyngre" fakta som presenteras i punktform. Tilläggen kan även fungera som lockbeten in i texten, genom att dra paralleller till andra ämnesområden (som film i det här fallet) eller genom att visa hur läsaren själv konkret kan närma sig ämnet (i det här fallet tips på var man kan få se hajar i verkligheten).

NOTISER

Star Wars i verkligheten
Amerikanska flottan har uppfunnit roboten ASH, som ska jobba som brandman på fartyg. Förebilden är den guldfärgade roboten C-3PO från Star Wars. Den kan förstå och läsa av människors tal och gester och röra sig fritt i rökfyllda, heta och trånga utrymmen utan att skadas.

Foto: RovMela

Idé och produktion: Oskar Ekman & Per Bengtsson. Bilder: Thinkstock. Layout: Johan Grundberg

TIPS

Notis
Ska helst vara aktuell. Bygger ofta på en nyhetsartikel eller ett pressmeddelande som publicerats/skickats ut av myndighet, forskningsinstitut eller teknikföretag, som skribenten skriver om ("rewritar") med egna ord. Bra övning i att sammanfatta och analysera en längre text. Även här gäller det att bestämma en vinkel.

ENKÄT

Vad är det bästa med vatten?

Experiment!

3 vilda vatten-experiment
En isgrotta, en minibomb och en vatten-vulkan. NO-bladet tipsar om tre häftiga experiment som funkar i klassrummet.

Du behöver:
Vanligt vatten
Provrör
Bakpulver

Gör så här:

TIPS

Experiment
Experiment och pyssel tillför ett interaktivt moment till tidningssidan. En bonus när man läst klart och får chans att laborera på egen hand. För skribenten ger det övning i att ge instruktioner och strukturera dessa i rätt ordning. Vilka prylar behöver man? Vad gör man först? Kanske kan man illustrera experimentets genomförande steg för steg i bild?

ENKÄT

VALTER, 9 ÅR:
– Att dricka efter fotbollsträningen. Ibland vill jag köpa bubbelvatten, men det får jag inte för det är dåligt för miljön säger min pappa. Jag gillar också att skjuta med vattenpistol på sommaren.

HEDDA, 8 ÅR:
– Jag älskar att bada! På sommaren brukar jag åka till ett stort vattenland.

KLUR

HITTA DET GÖMDA ORDET

Facit: 1. Snacka 2. Koraller 3. Flaskpost 4. Tång 5. Torsk

TIPS

Klur
En tidning är inte enbart fördjupning, utan även förströelse. Att konstruera en enkel klurighet, i det här fallet en ordfläta, kan vara ett lustfyllt sätt att bearbeta termer inom ett ämne. Fler förslag på klurigheter: gåtor, rebusar, "finns fem fel", labrynter och frågesport.

TIPS

Enkät
En enkät ger tidningsuppslaget mänsklig närvaro, bredd och oväntade infallsvinklar på ämnet. Man får "träffa" någon, vilket kan behövas för mixen (blandningen av material) om det övriga innehållet är faktatungt. För skribenten ger enkäten enkel övning i intervjuteknik. Bestäm en konkret fråga som ställs till flera olika personer och publiceras intill varandra med porträttbild. Målet är att svaret ska innehålla tre-fyra meningar, vilket innebär att intervjuerna måste ställa följdfrågor och sedan sammanfatta svaren till ett längre citat. En utmaning är att fråga runt tills man fått tre olika svar från tre olika personer. Undvik frågor som går att svara enbart ja eller nej på.